

بسمتعالی

اولویت‌های فرهنگی شورای فرهنگ عمومی در سال ۱۴۰۳

(مصوب جلسه ۸۲۲ مورخ ۱۴۰۳/۳/۲۲ شورای فرهنگ عمومی کشور)

مقدمه

منطق اولویت گذاری مسائل فرهنگی کشور برخاسته از منویات مقام معظم رهبری، رصد و پایش مستمر عرصه‌های فرهنگی و نیز تحلیل کارشناسان و بهره‌گیری از پیمایش‌ها و نظرسنجی‌های ملی است.

آنچه از جمع‌بندی بیانات مقام معظم رهبری، پیمایش ملی سنجش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان و تحلیل‌های کارشناسان و نخبگان به دست می‌آید؛ نشان می‌دهد در مسیر یافتن مسائل فرهنگی و اولویت بندی آنها هرگاه از مسائل روبنایی به سمت مسائل ریشه‌ای و بنیادین حرکت کنیم و لایه‌های زیرین را بکاویم؛ به نقطه‌ای می‌رسیم که بسیاری از مسائل مترتب بر فرهنگ عمومی و سبک زندگی مردم به ضعف در لایه‌های هویتی و شناختی آنها گره خورده است.

چنانچه مقام معظم رهبری هم می‌فرمایند: «گر جامعه‌ای احساس هویت نکرد، صداهای بلند تحکم‌آمیز، راحت او را مغلوب خواهد کرد. آن که ایستادگی می‌کند، آن کسی است که احساس هویت می‌کند؛ حالا این هویت، گاهی هویت ملی است، گاهی هویت دینی است، گاهی هویت انسانی است، شرف است؛ هرچه؛ با هویت باید بار بیایند. خوشبختانه امروز جامعه‌ی اسلامی - ایرانی ما یک هویت ریشه‌دار و تاریخی و قوی و قابل استقامتی دارد که این را نشان هم داده؛ این را به جوانمان بایستی منتقل بکنیم. بالاخره پس مسئله‌ی فرهنگی مسئله‌ی مهمی است؛ بخش‌های فرهنگی باید احساس مسئولیت کنند و در این زمینه باید کار کنند.» (۱۳۹۷/۳/۲۰ بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها)

در دیدار دیگری با معلمان نیز ایشان اشاره کردند: «یکی از چیزهایی که از معلمان عزیز و محترم انتظار می‌رود این است که احساس هویت ایرانی و اسلامی و شخصیت ملی را در کودکان این کشور باید زنده کنید. مسئله‌ی زبان مهم است، مسئله‌ی ملیت مهم است، مسئله‌ی پرچم مهم است؛ دلبسته باید باشد؛ اینها چیزهای لازمی است، اینها اساسی است. بایستی این شناخت را، این هویت‌شناسی ملی و شخصی را در دانش‌آموز زنده کنید؛ [دانش‌آموز] باید به ایرانی بودن خودش افتخار کند. البته افتخار هم دارد. فقط هم با اینکه [بگوییم] «افتخار کنید»، با توصیه، درست نمی‌شود. حالا بعد من در باب کتاب‌های درسی عرض خواهم کرد؛ مفاخر ملی، سابقه‌ی فرهنگی، عزت تاریخی، وقتی که به نوجوان و جوان نشان داده بشود، در او احساس عزت به وجود می‌آید. دیگران تاریخی ندارند، برای خودشان تاریخ درست می‌کنند.» (بیانات در دیدار با معلمان ۱۴۰۲/۲/۱۲)

آری در عصر دیجیتال و هوش مصنوعی، باز هم انسان در پی پاسخ به پرسش من کیستم، به دنبال کسب هویت حتی در فضای رسانه و تشبّه به آنچه می‌پسندد و هویت خود می‌پندارد، می‌گردد. پس بر نظام حکمرانی فرهنگی کشور فرض است که به هویت در همه لایه‌های آن به عنوان یکی از مسائل بنیادین بپردازد.

مسئله دیگری که در فضای فرهنگی اجتماعی کشور بسیار خودنمایی می‌کند و نتیجه یک روند حدوداً پانزده ساله است، مسئله عمیق شدن شکاف‌های فرهنگی و اجتماعی و در نتیجه کاهش شدید انسجام اجتماعی و مشارکت مردم در عرصه عمومی است.

رهبر انقلاب بارها بر مسئله حفظ وحدت و انسجام ملی تاکید داشته‌اند از جمله در دیدار با مردم قم در سالروز قیام نوزدهم دی ماه فرمودند: «تذکر بعدی که به نظر من این هم بسیار مهم است، مسئله‌ی حفظ وحدت در کشور است. ما عوامل تفرقه را هر چه می‌توانیم باید کم کنیم، البته

اختلاف سلیقه‌ها وجود دارد، اختلاف نظرها وجود دارد، اختلاف روش‌ها و منش‌ها وجود دارد؛ اینها هست، منتها نباید بگذاریم که اینها به جبهه‌گیری در مقابل یکدیگر بینجامد؛ آن انسجام عمومی مردم با این چیزها نایستی از بین برود؛ نباید بگذاریم این اختلاف‌ها اوج پیدا بکند، البته به طور طبیعی بعضی هستند که می‌ایستند در مقابل انقلاب، و انقلاب چاره‌ای ندارد که در مقابل آنها بایستد؛ اما اگر بحث بر سر اختلاف نظر، اختلاف سلیقه، اختلاف دیدگاه هست، [اگر] این اختلاف‌ها وجود داشته باشد در جامعه، نباید موجب شود که انسجام ملی از بین برود؛ یعنی تصمیم جمعی برای دفاع از کشور، برای پیشرفت کشور، برای امید بخشیدن به جوان‌ها در کشور، و مانند اینها، بایستی باقی بماند.» (۱۴۰۰/۱/۱۹)

مسئله سوم که به عبارتی آن هم ریشه بخش مهمی از مسائل حائز اهمیت جامعه ایرانی است کلان مسئله امید اجتماعی است که بارها توسط رهبر معظم انقلاب به عنوان شاه کلید پیشرفت در گام دوم انقلاب و در بیانات و دیدارهای ایشان مطرح شده است:

«یک توصیه‌ی مهم من به همه‌ی کسانی که توانایی سخن گفتن با مردم را دارند و رسانه در اختیارشان است — چه در فضای مجازی، چه در مطبوعات، چه در صدا و سیما — امیدآفرینی است. دشمن سعی می‌کند جوان‌های ما را ناامید کند؛ ما باید متقابلاً امیدآفرینی کنیم. مسائل امیدزا در کشور کم نیست... همه موظفند امیدآفرینی کنند؛ این را جدی بگیرید. امیدآفرینی، خودفریبی نیست. بعضی‌ها خیال می‌کنند امیدآفرینی پنهان کردن ضعف‌ها است، خودفریبی است؛ نه، ضعف‌ها هم باید بیان بشود، اشکالی ندارد؛ اما در کنار بیان ضعف‌ها بایستی امیدآفرینی هم بشود، آینده و افق روشن در مقابل چشم قرار بگیرد و نشان داده بشود. وضع ما بحمدالله وضع خوبی است. ما امروز باید این آیه شریفه را در نظر بگیریم: «وَلَا تَهِنُوا»، سست نشوید، «وَلَا تَحْزَنُوا»، اندوهگین نشوید، «وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ»، شما برترین هستید، «إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ»؛ ایمان شما موجب علوّ شما است، موجب برتری شما است.» (۱۴۰۲/۱/۱) بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی

پس بی‌راه نخواهد بود اگر شورای فرهنگ عمومی در سال ۱۴۰۳ همه مسائل فرهنگی را از منظر سه محور اصلی پیگیری نماید:

الف- هویت ایرانی اسلامی

ب- انسجام ملی

ج- امید اجتماعی

تمرکز بر این محورها هم به بهبود شاخص‌های فرهنگی در این سه حوزه می‌انجامد و هم از پراکندگی موضوعات و تشتت مسائل مطروحه در جلسات صحن شورا جلو گیری می‌کند. برش استانی و بومی هر یک از این محورها نیز با کمک نخبگان و اعضای شورای فرهنگ عمومی استان‌ها مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

داشتن عینک انسجام و امید اجتماعی در تحلیل مسائل فرهنگی به ما کمک می‌کند تا در هر تصمیم و اقدام و سند راهبردی به اثر آن موضوع بر تغییر شاخص‌های اجتماعی امید و انسجام ملی بیندیشیم و از این منظر بسیاری از تصمیمات به ظاهر فرهنگی، اقتصادی و سیاسی دیگر در سبد تصمیم‌گذار قرار نخواهد گرفت و چه بسا نوآوری‌های فرهنگی و اجتماعی بتواند مسیر مشارکت عمومی و افزایش نشاط اجتماعی را فراهم نماید.

سنجیدن پیامدهای تصمیمات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی از منظر تغییری که در شاخص امید اجتماعی و انسجام اجتماعی ایجاد می‌کند، رویکرد تازه‌ای در دوره جدید شورای فرهنگ عمومی خواهد بود که به همت اعضای محترم پیگیری خواهد شد. چنانچه در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به مسئله امید به عنوان شاه کلید دستیابی به اهداف چهار ساله دوم انقلاب پرداخته شده؛ اما متأسفانه هنوز در سطح ملی چنان که باید و شاید در قالب برنامه جامع و مشخص که حاصل اجماع نخبگان و دستگاه‌های فرهنگی و کنشگران عرصه فرهنگ باشد به آن پرداخته نشده است.

لازمه امیدآفرینی داشتن تصویر روشن از آینده است که موجب حرکت جمعی یک جامعه برای محقق کردن آن تصویر و افزایش انسجام و همدلی خواهد شد. از این روست که نمی‌توان امید و انسجام اجتماعی را بدون ارتباط با هم هدف قرار داد.

جامعه‌ای که دچار انواع شکاف‌ها و قطب بندی‌ها باشد و تصاویر مشترک برای آینده مشترک ملت در آن خلق نشده باشد، به امیدها و رویاهای فردی دل می‌بندد.



تقویت هویت ملی نیز در همه لایه‌های آن (هویت جهانی، امتی، ملی، قومی، قشری، خانوادگی، فردی) موجب تقویت حس تعلق اجتماعی و ایجاد انسجام اجتماعی و در نتیجه رشد شاخص‌های امید اجتماعی نیز خواهد شد. ذیل هر یک از این محورهای اصلی به موضوعات مهم فرهنگی کشور پرداخته خواهد شد:

الف- تقویت هویت ایرانی اسلامی

- ۱- تقویت سبک زندگی ایرانی- اسلامی و ترویج سبک مصرف فرهنگ بومی در نسبت با نظام جهانی
- ۲- تقویت جریان صدور ارزش‌های انقلاب اسلامی
- ۳- تقویت گفتمان مقاومت و مبارزه با ظلم به منظور تقویت هویت امتی و اسلامی
- ۴- افزایش حس تعلق به مولفه‌های ملی از جمله فرهنگ، جغرافیا، ظرفیت زبان و ادبیات فارسی و نمادهای ملی
- ۵- ایجاد و افزایش حس تعلق به میراث فرهنگی و مفاخر ملی
- ۶- تمرکز بر تشکیل و توانمندسازی خانواده هویت بخش به عنوان مهمترین نهاد جامعه ساز

(مادرها مایه‌ی انتقال عناصر هویت ملی‌اند؛ هویت ملی یک چیز مهمی است. یعنی هویت یک ملت، شخصیت یک ملت در درجه‌ی اول به وسیله‌ی مادرها منتقل می‌شوند؛ زبان، عادات، آداب، سنت‌ها، اخلاق‌های خوب، عادت‌های خوب، اینها همه در درجه‌ی اول به وسیله‌ی مادر منتقل می‌شود. پدر هم مؤثر است اما خیلی کمتر از مادر؛ مادر بیشترین تأثیر را دارد.) (۱۴۰۱/۱۰/۱۴ بیانات در دیدار اقسام مختلف بانوان)

ب- تقویت انسجام ملی

- ۱- تجمیع انگیزه‌های فردی و گروه‌های مردمی جهت ایجاد حرکت اجتماعی برای حل مسائل کشور

- ۲- افزایش حس مسئولیت و تعهد اجتماعی (مشارکت)
- ۳- بسترسازی برای متشکل شدن مردم پیرامون مسائل مختلف
- ۴- افزایش سواد رسانه‌ای و مقابله با اخبار جعلی جهت افزایش اعتماد عمومی به حاکمیت
- ۵- بسترسازی برای آزادسازی نیروی مردم در جهت افزایش مشارکت در تولید ملی (شعار سال)

ج- افزایش امید اجتماعی و خلق رویای ملی

- ۱- هم‌آفرینی تصویر ایران قوی و خلق رویای ملی
 - ۲- تقویت فناوری روایت پیشرفت در جهت تقویت امید اجتماعی
 - ۳- تقویت شاخص‌های عدالت اجتماعی و فرهنگی
 - ۴- تشکیل پویش ملی امید افرینی ملی
- مبهرن است موضوعات بالا در ارتباط با فرهنگ عمومی و خلیات اجتماعی باز تولید و در پس از تدقیق و پژوهش در دبیرخانه و اجماع اعضای محترم شورای فرهنگ عمومی، در صحن شورا به بحث و بررسی گذاشته خواهد شد.

دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور